УДК 101.1:004.9
DOI https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.2.41

Слюсар Вадим Миколайович,
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри журналістики та філософських студій
Державного університету «Житомирська політехніка»
orcid.org/0000-0002-5593-0622
vadmyksl@gmail.com
Scopus ID: 58910377100

Христокін Геннадій Володимирович,
доктор філософських наук, професор,
професор кафедри політології, соціології та філософії
Державного університету «Київський авіаційний інститут»
orcid.org/0000-0002-2663-3055
hennadii.khrystokin@npp.kai.edu.ua
Researcher ID: MTA-4665-2025

Костючков Сергій Карпович,
доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії, соціології та соціальної роботи
Херсонського державного університету
orcid.org/0000-0003-1708-643X
kosser.63@ukr.net
Scopus ID: 59313028300

СУЧАСНІ ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ НАУКИ: ФІЛОСОФІЯ ДАНИХ ТА ІНФОРМАЦІЇ

Стаття присвячена комплексному філософському аналізу сучасних концепцій філософії даних та філософії інформації як нових розділів філософії науки, що сформувалися внаслідок цифровізації та становлення науки про дані. Проаналізовано концептуальні засади філософії інформації Лучано Флоріді: обґрунтовано фундаментальну ієрархію «дані – інформація – знання», де семантична інформація конституюється як «добре сформовані, змістовні та правдиві дані», а поняття «інфосфера» описує якісно нове онтологічне середовище людського буття. Досліджено герменевтичний підхід до інформації та цифрової етики Рафаеля Капурро: показано, що цифровізація трансформує антропологічне саморозуміння людини, а поняття «мережеві індивідуальності» фіксує нову форму людського буття-у-світі, за якої захист персональних даних стає захистом автономного існування особи. Охарактеризовано концепцію революції даних Роба Кітчина, який розкриває якісну відмінність великих даних від традиційних масивів за критеріями вичерпності, швидкості, різноманітності та реляційності. Розглянуто критичний підхід Д. Бойд та К. Крофорд, які доводять, що аналіз великих даних відтворює наявні соціальні ієрархії та ілюзію об'єктивності. Проаналізовано концепцію засвідчувальної та герменевтичної несправедливості М. Фрікер у застосуванні до алгоритмічних систем: алгоритм, навчений на упереджених даних, систематично знецінює пізнавальні претензії маргіналізованих суб'єктів, що є структурною, а не технічною проблемою. Окремо розглянуто філософію семіокапіталізму Ф. Берарді, в межах якої делегування когнітивних функцій машинам постає симптомом антропологічного зсуву та виснаження суб'єктивності. Визначено філософські імплікації делегування аналітичних функцій системам штучного інтелекту: алгоритми як агенти пізнання не є ціннісно нейтральними, а їхня упередженість потребує осмислення на рівні філософії пізнання, а не лише технічного виправлення. Обґрунтовано,

© Слюсар В. М., Христокін Г. В., Костючков С. К., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

що філософія даних та філософія інформації є необхідними теоретичними рамками для критичного осмислення ролі даних у сучасній науці, суспільстві та формуванні нових форм суб'єктивності.

Ключові слова: наука, філософія науки, філософія інформації, філософія даних, цифрова епоха, інфосфера, наука про дані, засвідчувальна несправедливість, семіокапіталізм, штучний інтелект, постправда.

Slyusar Vadym,
Doctor of Sciences (Philosophy), Professor,
Head of the Department of Journalism and Philosophical Studies
Zhytomyr Polytechnic State University
orcid.org/0000-0002-5593-0622
vadmyksl@gmail.com
Scopus ID: 58910377100

Khrystokin Hennadii,
Doctor of Philosophical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Political Science, Sociology and Philosophy
State University "Kyiv Aviation Institute"
orcid.org/0000-0002-2663-3055
hennadii.khrystokin@npp.kai.edu.ua
ResearcherID: MTA-4665-2025

Kostiuchkov Serhii,
Doctor of Sciences (Philosophy), Professor,
DSc(Philosophy),
Head of the Department of Philosophy, Sociology and Social Work
Kherson State University
orcid.org/0000-0003-1708-643X
kosser.63@ukr.net
Scopus ID: 59313028300

CONTEMPORARY PHILOSOPHICAL CONCEPTS OF SCIENCE: THE PHILOSOPHY OF DATA AND INFORMATION

This article provides a comprehensive philosophical analysis of contemporary concepts of the philosophy of data and the philosophy of information as new branches of the philosophy of science that emerged in the context of digitalization and the rise of data science. The article examines the conceptual foundations of Luciano Floridi's philosophy of information, grounding the fundamental hierarchy of data–information–knowledge, where semantic information is constituted as well-formed, meaningful, and truthful data, and the concept of the infosphere describes a qualitatively new ontological environment of human existence. The hermeneutic approach to information and digital ethics developed by Rafael Capurro is analyzed: digitalization transforms humanity's anthropological self-understanding, and the concept of networked individualities captures a new mode of human being-in-the-world, wherein the protection of personal data becomes the protection of autonomous existence. Rob Kitchin's concept of the data revolution is characterized, revealing the qualitative difference between big data and traditional datasets in terms of exhaustivity, velocity, variety, and relationality. The critical perspective of D. Boyd and K. Crawford is examined: they demonstrate that big data analysis reproduces existing social hierarchies and creates an illusion of objectivity. Miranda Fricker's concept of testimonial and hermeneutical injustice is applied to algorithmic systems: an algorithm trained on biased data systematically deflates the epistemic credibility of marginalized subjects – a structural, not merely technical, problem. Franco Berardi's philosophy of semiocapitalism is discussed, within which the delegation of cognitive functions to machines constitutes a symptom of anthropological shift and the exhaustion of subjectivity. The philosophical implications of delegating analytical functions to artificial intelligence systems are identified: algorithms as epistemic agents are not value-neutral, and their bias requires reflection at the level of the philosophy of cognition, not merely technical correction. It is argued that the philosophy of data and the philosophy of information are necessary theoretical frameworks for a critical understanding of the role of data in contemporary science, society, and the formation of new forms of subjectivity.

Key words: philosophy of science, philosophy of information, philosophy of data, digital age, infosphere, data science, testimonial injustice, semiocapitalism, artificial intelligence, post-truth.

Вступ. Інформаційні технології проникли практично в усі сфери людського життя. Особливо виразно це виявилось після появи великих мовних моделей, які дозволяють користувачам ефективно використовувати системи штучного інтелекту без формування додаткових фахових компетентностей. Перед філософією науки постав виклик осмислення характеру та векторів трансформації практик наукового пізнання, а з ним – необхідність переосмислення природи знання, проблеми істини (особливо в контексті «постправди») та наукової раціональності. У межах класичних концепцій філософії науки – позитивізму, критичного раціоналізму, постпозитивізму – дані розглядалися передусім крізь призму верифікації. Нині вони постають самостійним об'єктом епістемологічного аналізу, а питання переосмислення структури пізнання набуває нової гостроти. Формується нова дисципліна – наука про дані (van der Aalst, 2016), – спрямована на перетворення надлишкових масивів у цінність для дослідника, науки та суспільства. Водночас спостерігається брак комплексних досліджень, які б концептуалізували філософські засади роботи з масивними базами даних і супутні процеси, зокрема «делегування» аналітичних функцій алгоритмам. Саме ці процеси стали підґрунтям для інституціалізації нових розділів філософії – філософії даних та філософії інформації.

Ступінь наукових досліджень. В наукових розвідках українських та зарубіжних дослідників здійснювався аналіз ключових положень різних концепцій філософії даних та філософії інформації. У статті М. Комової та А. Пелещишина розкрито зміст та концептуальні засади філософії інформації Лучано Флоріді, зокрема проблеми істинності інформації, інформаційної етики, взаємовідносин людської природи та інформаційного суспільства (Комова, Пелещишин, 2019). Проблема цифрової епохи та інформації досліджена у статті *Is dialogue possible in the post-truth era?*, де автори проаналізували постправду як явище сучасних медіа, встановивши, що в цю епоху неправда імітує правду через формальну правильність висловлювань, а діалогічна комунікація перетворюється на симулякр (Slyusar, Khrystokin, Yastrebova, 2023). У статті *New Trends in Scientific and Technological Revolution* підкреслено ключову роль освіти і науки в побудові справедливого та сталого суспільства в умовах Четвертої промислової революції (Yakovleva, Slyusar, Kushnir, Sabovchyk, 2021). Проблема трансформації типів наукової раціональності в умовах цифровізації була предметом спеціального дослідження в роботі «Класична, некласична і постнекласична раціональність: структурна кореляція та епістемічна вразливість в умовах кіберсуспільства» (Христокін, Верховцева, Слюсар, 2025). Ця концептуальна рамка виступає безпосереднім теоретичним тлом для аналізу, здійснюваного в пропонованій статті.

Окремий напрям у дослідженнях становлять критичні студії великих даних. Д. Бойд та К. Крофорд у програмній статті *Critical Questions for Big Data* поставили питання про владу, яку уможливлює аналіз великих масивів, та про небезпеку об'єктивізації висновків, отриманих алгоритмічним шляхом (Boyd, Crawford, 2012). М. Фрікер у праці *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing* розробила концепцію засвідчувальної та герменевтичної несправедливості, яка дозволяє критично осмислити механізми упередженості, відтворюваних алгоритмами машинного навчання (Fricker, 2007). Ф. Берарді у роботах про семіокапіталізм та когнітивну працю досліджував наслідки делегування аналітичних функцій цифровим системам для автономії людського мислення (Berardi, 2009). Ці підходи залишаються відносно мало відомими в українському філософському дискурсі, що і зумовлює їх включення до аналізу.

Мета і завдання. Мета статті – здійснити комплексний філософський аналіз сучасних концепцій філософії даних та філософії інформації як нових розділів філософії науки, що виникли внаслідок цифровізації та становлення науки про дані. Для досягнення мети поставлено такі завдання: розкрити передумови та чинники інституалізації філософії даних і філософії інформації як самостійних галузей філософського знання; проаналізувати концептуальні засади філософії інформації Л. Флоріді

та з'ясувати його розуміння онтологічного статусу даних й інформації; дослідити внесок Р. Капурро у розробку герменевтики інформації та цифрової етики; охарактеризувати концепцію революції даних Р. Кітчина та специфіку великих і відкритих даних як об'єктів епістемологічного аналізу; розглянути критичні підходи Бойд і Крофорд, Фрікер та Берарді як необхідне доповнення до основних концепцій; визначити філософські імплікації делегування аналітичних функцій системам штучного інтелекту для розуміння природи наукового пізнання.

Основна частина. Виникнення науки про дані, яка досліджує передусім обробку та інтерпретацію даних, є відповіддю не стільки на зростання їх обсягів, скільки на зміну ролі інформаційних систем у сучасних соціальних процесах, що спостерігається внаслідок взаємопроникнення цифрового та фізичного світу (van der Aalst, 2016, с. 3–4). Наука про дані переважно використовує такі методи, як комп'ютерне програмування, інженерію даних, аналіз та навчання закономірностей, візуалізацію та високопродуктивні обчислення (Suriyan, Ramalingam, 2023, с. 99). Філософія даних як розділ філософії науки постає передусім як відповідь на потребу концептуалізації онтологічного статусу даних, виявлення умов перетворення даних на знання, переосмислення природи істини в епоху «постправди».

Значний внесок в інституціалізацію філософії інформації та філософії даних здійснив італійсько-британський учений Лучано Флоріді. За його визначенням, предметом філософії інформації є концептуальна природа та фундаментальні принципи інформації, її динаміка, можливості використання, а також розробка й застосування інформаційно-теоретичних та обчислювальних методологій до філософських проблем (Floridi, 2002, с. 124). Аналізуючи праці Л. Флоріді, М. Комова та А. Пелещишин визначають такі аспекти концептуальних засад філософії інформації: визначення істинності інформації, обґрунтування концепту «інфосфера», визначення принципів інформаційної етики (Комова, Пелещишин, 2019, с. 17). Непізнавана реальність розкривається спостерігачеві лише через сукупності моделей, ключовою вимогою до яких є відповідність істинності інформації.

Тут важливо зробити принципове уточнення. Флоріді стверджує, що інформація «завжди правдива», але це стосується лише *семантичної* інформації, яку він визначає як «добре сформовані, змістовні та правдиві дані» (Floridi, 2011, с. 82). Дані самі по собі можуть бути помилковими або неточними і при цьому залишатися даними, але вони не утворюють семантичної інформації, а лише дезінформацію або псевдоінформацію. Ця відмінність є принциповою: вона означає, що не будь-які дані автоматично стають знанням, а лише ті, що пройшли процес валідації.

Науковий підхід до сутності інформації, за Л. Флоріді, передбачає три аспекти: інформація як реальність; інформація про реальність; інформація для реальності. Якщо перша є об'єктивною даністю, що не підлягає кваліфікації за критерієм «істина – хиба», то друга – «семантична інформація» – вже кваліфікується за ознакою істинності (Floridi, 2011, с. 30–31). Дані є ресурсами для інформації та знань, але не їх автоматичними джерелами. Інформація розуміється як «результат телеологічного процесу моделювання даних на обраному рівні видимості» (Floridi, 2011, с. 78). Відтак семантична інформація, хоча й базується на даних, не є абсолютно незалежним від суб'єкта «фактичним змістом», а формується в межах обраних інтерпретаційних рамок, зберігаючи при цьому об'єктивність як інтерсуб'єктивну відтворюваність і структурну визначеність.

Дані, за Л. Флоріді, це діафорична відсутність однорідності (від *diaphora* – «різниця»). Їх можна класифікувати як чисті (прото-епістемічні), дані знакової системи та дані словесної форми (Floridi, 2011, с. 88). Дані, незалежно від їх змістовності, можуть бути неправильними, неточними, і все одно залишаються даними. Лише відповідність істині здатна бути основою інформації, в іншому разі остання виявляє себе лише як дезінформація.

Рафаель Капурро (1952–2021) – нідерландський учений, колишній професор інформаційних наук та інформаційної етики Штутгартського медіа-університету, розкрив різні аспекти взаємодії інформації та даних у контексті герменевтики та інформаційної етики. Незважаючи на концептуальний хаос у визначеннях поняття «інформація», він наголосив на необхідності його осмислення у предметному

полі філософії науки (Capurro, Hjørland, 2003). Як зазначають Р. Капурро та Б. Г'єрланд, «за віртуальними образами себе не залишилося жодної реальної особи, яку можна було б пізнати» (Capurro, Hjørland, 2003, с. 375). У цьому суспільному стані дані постають як конкретні сигнали, факти, у процесі інтерпретації яких, в момент оприявлення значущості даних у конкретній ситуації, і виникає інформація.

Цифровізація, за Капурро, цілком змінює антропологічне саморозуміння, хоча й залишається проєктом модернізму (Capurro, 2017, с. 277). Він вводить поняття *networked individualities* («мережеві індивідуальності»), оскільки наше «буття у світі разом з іншими» є «буттям у мережевому світі» (Capurro, 2005, с. 40, 42). Небезпека цифрового середовища полягає в тому, що воно «відкриває інші можливості бути-разом-з-іншими, а також взаємодії між машинами, що виходять із цифрової скриньки Пандори» (Capurro, 2017, с. 279). Захист особистої приватності у сучасному світі акумулюється на захисті наших цифрових даних: те, що сьогодні здається порушенням приватного життя, завтра може вважатися нормою (Capurro, 2005, с. 40). Отже, Капурро акцентує на онтологічній ролі даних у конституюванні суб'єктивності, де захист приватності перетворюється на захист самої можливості автономного існування.

Важливо відзначити концептуальний зв'язок між «інфосферою» Флоріді та «мережевими індивідуальностями» Капурро. Обидва поняття описують якісно нове онтологічне середовище, в якому людина перестає бути суб'єктом, що протистоїть зовнішньому світу об'єктів, і стає вузлом у мережі інформаційних потоків. Флоріді описує це середовище з позиції загальної онтології інформації, Капурро – крізь призму екзистенційного досвіду конкретного індивіда. Ця різниця перспектив не суперечність, а взаємодоповнення.

Проблемам даних у галузі гуманітарних та соціальних наук присвячені праці Роба Кітчина. Автор концепції революції даних наголошує, що дані ніколи не нейтральні, вони завжди виробляються в конкретних соціально-політичних умовах за допомогою певних методів та інструментів. Великі дані Р. Кітчин тлумачить як «дані, що генеруються та обробляються в режимі реального часу і є вичерпними для системи» (Kitchin, McArdle, 2016, с. 2). Вони характеризуються значним об'ємом, швидкістю та різноманітністю – структурованою, напівструктурованою та неструктурованою (Kitchin, McArdle, 2016, с. 1). Кітчин порівнює малі та великі дані через ключові характеристики: обсяг, вичерпність, роздільну здатність та індексальність, реляційність, швидкість, різноманітність, гнучкість і масштабованість (Kitchin, McArdle, 2016). Великі дані охоплюють цілі популяції, а не вибірки, демонструють сильну реляційність і масштабованість. Революція даних, хоча й матиме глибокі наслідки для науки, не призведе до повного витіснення досліджень на основі малих даних (Kitchin, 2016, с. 34).

Щодо відкритих даних, Р. Кітчин тлумачить їх як «дані, доступ до яких та використання яких є вільним, без обмежень або з мінімальними обмеженнями щодо повторного використання, поширення та продажу похідних даних» (Kitchin, 2025, с. 179). Традиційно дані мали закритий характер, але щодо даних державних органів відбувся суттєвий зсув у бік відкритості завдяки кампаніям руху за відкриті дані. Публікацію даних продовжують стримувати брак ресурсів, проблеми якості та ризик розкриття чутливої інформації.

Критичний вимір філософії даних найчіткіше представлений у роботах Дани Бойд та Кейт Крофорд. У програмній статті *Critical Questions for Big Data* вони поставили під сумнів уявлення про великі дані як нейтральний інструмент пізнання. На їхню думку, аналіз масивів даних неминуче відтворює і зміцнює вже наявні соціальні ієрархії. Великі дані породжують ілюзію об'єктивності, оскільки кількість і масштаб самі по собі не гарантують достовірності (Boyd, Crawford, 2012, с. 663). Важливим є їхнє спостереження про нерівномірність доступу до даних: ті, хто їх збирає і обробляє, мають принципово відмінну пізнавальну позицію порівняно з тими, чиї дані збираються. Ця нерівність вбудована в саму інфраструктуру цифрових систем і не може бути усунена суто технічними засобами. Розвиваючи думку Кітчина про соціальну вкоріненість даних, Бойд та Крофорд акцентують на владних відносинах, які ця вкоріненість відтворює.

Концепція епістемної несправедливості Міранди Фрікер відкриває ще один кут зору

на проблему алгоритмів як агентів пізнання. Фрікер розрізняє два типи несправедливості в пізнавальній сфері: *засвідчувальну несправедливість*, коли до повідомлення певного суб'єкта ставляться з меншою довірою через його соціальну ідентичність, та *герменевтичну несправедливість*, коли відсутні поняттєві засоби для осмислення власного досвіду маргіналізованих груп (Fricker, 2007, с. 1). Застосування цих ідей до алгоритмічних систем дає плідний аналітичний інструмент. Алгоритм, навчений на даних, що відображають суспільні упередження, систематично відтворює засвідчувальну несправедливість – знецінює повідомлення й запити тих соціальних груп, які були недопредставлені у навчальній вибірці. Це не технічний збій, а структурна особливість, яка потребує осмислення саме на рівні філософії пізнання. Поєднання підходів Фрікер та Капурро дає змогу поставити питання принципово: якщо дані конституюють цифрову ідентичність особи, то систематичне спотворення цих даних алгоритмом є формою посягання на саму суб'єктність.

Французько-італійський філософ і медіатеоретик Франко Берарді розглядав ці процеси в ширшому контексті того, що він назвав семіокапіталізмом – режимом виробництва, при якому основним ресурсом є знаки, образи та когнітивна праця (Berardi, 2009, с. 21–22). Делегування аналітичних функцій машинам у цій перспективі набуває ознак не лише технологічного, а й антропологічного зсуву. Людське мислення, будучи зведеним до операцій з кодифікованими знаками, поступово втрачає здатність до повільної, нелінійної, афективно насиченої обробки смислів. Берарді описує це як семіотичне виснаження – ослаблення здатності до породження нових смислів – і пов'язує його з деградацією публічного дискурсу. Це органічно доповнює аналіз Флоріді і Капурро з критичної точки зору: якщо «інфосфера» є середовищем буття, а «мережеві індивідуальності» – формою існування, то семіокапіталізм за Берарді описує економіку, що паразитує на обох.

Філософські імплікації делегування аналітичних функцій системам штучного інтелекту. Делегування аналітичних функцій системам штучного інтелекту є не лише технологічним, а й глибоко філософським питанням, яке зачіпає саму природу наукового пізнання. Розглянуті вище концепції дозволяють виявити кілька принципових імплікацій.

По-перше, алгоритми як агенти пізнання не є ціннісно нейтральними. Якщо Флоріді показує, що інформація – це завжди результат моделювання даних на «обраному рівні видимості» (Floridi, 2011, с. 78), то ШІ-системи здійснюють цей вибір відповідно до критеріїв, закладених розробниками, а не відповідно до критеріїв наукової об'єктивності. Вибір архітектури моделі, навчальної вибірки, цільової функції оптимізації – це завжди філософські рішення, навіть якщо вони приймаються як технічні.

По-друге, Бойд і Крофорд правомірно нагадують: більший масив даних не означає кращої картини реальності (Boyd, Crawford, 2012). Коли ШІ-система навчається на великих даних, вона успадковує не лише інформацію, а й упередження, нерівномірності та владні відносини, вбудовані в ці дані. М. Фрікер описала цей механізм ще до епохи великих мовних моделей: алгоритм систематично відтворює засвідчувальну несправедливість, якщо в навчальних даних певні групи представлені гірше або представлені через стереотипи (Fricker, 2007, с. 9). Це означає, що боротьба з упередженістю ШІ-систем є не технічною, а насамперед епістемологічною задачею.

По-третє, делегування пізнавальних функцій машинам трансформує роль дослідника. В класичній науці вчений несе особисту епістемічну відповідальність за інтерпретацію даних. Коли цю функцію бере на себе алгоритм, ця відповідальність розчиняється, або перекладається на розробників системи, або зникає взагалі. Берарді описує це як виснаження суб'єктивності (Berardi, 2009): дослідник перестає бути творцем інтерпретацій і стає споживачем висновків, виведених системою. Це принципово змінює епістемологічний статус наукового знання.

Нарешті, концепція Капурро про «мережеві індивідуальності» (Capurro, 2005) набуває нового виміру в контексті ШІ: якщо цифрова ідентичність конституюється через дані, то системи, які обробляють ці дані, стають агентами формування самої суб'єктності. Це означає, що питання про те, як алгоритми класифікують, профілюють і оцінюють людей, є питанням не лише технічним, а й онтологічним – питанням про те, ким ми є в цифровому середовищі.

Висновки. Утвердження інформаційних технологій і виникнення науки про дані зумовили формування нових галузей філософії науки – філософії інформації та філософії даних, які осмислюють онтологічний статус даних, умови їх перетворення на знання та нову природу наукової раціональності в епоху цифровізації. Концепція Л. Флоріді встановлює фундаментальну ієрархію «дані – інформація – знання», де дані є первинними діафоричними відмінностями, що набувають статусу семантичної інформації лише за умови їх істинності та змістовності, а сама інформація конституює «інфосферу» як онтологічне середовище сучасного людського буття. Р. Капурро, розвиваючи герменевтичний підхід до інформації, акцентує на онтологічній ролі даних у конституюванні суб'єктивності та вводить поняття «мережевих індивідуальностей», де захист персональних даних перетворюється на захист автономного існування особи. Р. Кітчин концептуалізує «революцію даних» як якісний стрибок у способах виробництва, обробки та використання інформації, хоча й не такий, що витісняє традиційні малі дані.

Делегування аналітичних функцій системам штучного інтелекту актуалізує проблему переосмислення меж наукового пізнання та ролі дослідника. Алгоритми, виступаючи агентами пізнання, не є ціннісно нейтральними, вони відтворюють соціальні, епістемічні та етичні упередження, вбудовані в навчальні дані та архітектуру систем. Критичний аналіз Д. Бойд та К. Крофорд показує, що ця ненейтральність є структурною рисою цифрових інфраструктур. Концепція засвідчувальної несправедливості М. Фрікер дозволяє осмислити механізми такого відтворення упередженості: алгоритм систематично знецінює пізнавальні претензії маргіналізованих суб'єктів. Це прямо стосується проблеми цифрової ідентичності, якою займається Капурро. Концептуальна оптика Ф. Берарді дозволяє побачити у делегуванні когнітивних функцій машинам симптом глибшої трансформації самої структури людського мислення в умовах семіокапіталізму. Всі ці підходи сходяться в одному: рефлексія над умовами виробництва даних є необхідною складовою сучасної наукової методології, а не лише супутньою етичною проблемою.

Список використаних джерел:

Berardi, F. (2009). Precarious rhapsody: Semiocapitalism and the pathologies of the post-alpha generation. Minor Compositions.

Boyd, D., Crawford, K. (2012). Critical questions for big data. *Information, Communication & Society, 15*(5), 662–679. https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.678878.

Capurro, R., Hjørland, B. (2003). The concept of information. *Annual Review of Information Science and Technology, 37*(1), 343–411. https://doi.org/10.1002/aris.1440370109.

Capurro, R. (2005). Privacy: An intercultural perspective. *Ethics and Information Technology, 7*(1), 37–47. https://doi.org/10.1007/s10676-005-4407-4.

Capurro, R. (2017). Digitization as an ethical challenge. *AI & Society, 32*(2), 277–283. https://doi.org/10.1007/s00146-016-0686-z.

Floridi, L. (2002). What is the philosophy of information? *Metaphilosophy, 33*(1–2), 123–145. https://doi.org/10.1111/1467-9973.00221.

Floridi, L. (2011). The philosophy of information. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199232383.001.0001

Floridi, L. (2019). The logic of information: A theory of philosophy as conceptual design. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780198833635.001.0001.

Fricker,= M. (2007). Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing. Oxford University Press.

Hey, T., Tansley, S., & Tolle, K. (Eds.). (2009). The fourth paradigm: Data-intensive scientific discovery. Microsoft Research.

Kitchin, R. (2014). The data revolution: Big data, open data, data infrastructures and their consequences. SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781473909472.

Kitchin, R. (2016). Big data – Hype or revolution? In L. Sloan & A. Quan-Haase (Eds.), The SAGE handbook of social media research methods (pp. 27–39). SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781473983847.

Kitchin, R. (2025). Critical data studies: An A to Z guide to concepts and methods. Polity Press.

Kitchin, R., McArdle, G. (2016). What makes big data, Big Data? Exploring the ontological characteristics of 26 datasets. Big Data & Society, 3(1), 1–10. https://doi.org/10.1177/2053951716631130.

Slyusar, V. M., Khrystokin, G. V., & Yastrebova, A. O. (2023). Is dialogue possible in the post-truth era? *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences, 1*(93), 29–40. https://doi.org/10.35433/philosophicalsciences.1(93).2023.29-40.

Suriyan, K., Ramalingam, N. (2023). Recent challenges, opportunities, and issues in various data analytics. In A. K. Tyagi & A. Abraham (Eds.), Data science for genomics (pp. 99–105). Academic Press. https://doi.org/10.1016/B978-0-323-98352-5.00012-4.

van der Aalst, W. (2016). Data science in action. In Process mining (pp. 3–23). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-662-49851-4_1.

Yakovleva, O., Slyusar, V., Kushnir, O., & Sabovchyk, A. (2021). New trends in scientific and technological revolution (STR) and transformation of science and education systems in the paradigm of sustainable development. E3S Web of Conferences, 277. https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127706006.

Комова, М. В., Пелещишин, А. М. (2019). Концепти філософії інформації Лучано Флоріді. *Вісник Харківської державної академії культури, 55*, 16–25. https://doi.org/10.31516/2410-5333.055.02.

Христокін, Г., Верховцева, І., Слюсар, В. (2025). Класична, некласична і постнекласична раціональність: структурна кореляція та епістемічна вразливість в умовах кіберсуспільства. *Вісник КАІ. Філософія. Культурологія.* № 2 (42), С. 34–42.

References:

Berardi, F. (2009). Precarious rhapsody: Semiocapitalism and the pathologies of the post-alpha generation. Minor Compositions.

Boyd, D., Crawford, K. (2012). Critical questions for big data. *Information, Communication & Society, 15*(5), 662–679. https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.678878.

Capurro, R., Hjørland, B. (2003). The concept of information. *Annual Review of Information Science and Technology, 37*(1), 343–411. https://doi.org/10.1002/aris.1440370109.

Capurro, R. (2005). Privacy: An intercultural perspective. *Ethics and Information Technology, 7*(1), 37–47. https://doi.org/10.1007/s10676-005-4407-4

Capurro, R. (2017). Digitization as an ethical challenge. *AI & Society, 32*(2), 277–283. https://doi.org/10.1007/s00146-016-0686-z.

Floridi, L. (2002). What is the philosophy of information? *Metaphilosophy, 33*(1–2), 123–145. https://doi.org/10.1111/1467-9973.00221.

Floridi, L. (2011). The philosophy of information. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199232383.001.0001.

Floridi, L. (2019). The logic of information: A theory of philosophy as conceptual design. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780198833635.001.0001.

Fricker, M. (2007). Epistemic injustice: Power and the ethics of knowing. Oxford University Press.

Hey, T., Tansley, S., Tolle, K. (Eds.). (2009). The fourth paradigm: Data-intensive scientific discovery. Microsoft Research.

Kitchin, R. (2014). The data revolution: Big data, open data, data infrastructures and their consequences. SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781473909472.

Kitchin, R. (2016). Big data – Hype or revolution? In L. Sloan & A. Quan-Haase (Eds.), The SAGE handbook of social media research methods (pp. 27–39). SAGE Publications. https://doi.org/10.4135/9781473983847.

Kitchin, R. (2025). Critical data studies: An A to Z guide to concepts and methods. Polity Press.

Kitchin, R., McArdle, G. (2016). What makes big data, Big Data? Exploring the ontological characteristics of 26 datasets. *Big Data & Society, 3*(1), 1–10. https://doi.org/10.1177/2053951716631130.

Slyusar, V. M., Khrystokin, G. V., & Yastrebova, A. O. (2023). Is dialogue possible in the post-truth era? *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences, 1*(93), 29–40. https://doi.org/10.35433/philosophicalsciences.1(93).2023.29-40.

Suriyan, K., Ramalingam, N. (2023). Recent challenges, opportunities, and issues in various data analytics. In A. K. Tyagi & A. Abraham (Eds.), Data science for genomics (pp. 99–105). Academic Press. https://doi.org/10.1016/B978-0-323-98352-5.00012-4.

van der Aalst, W. (2016). Data science in action. In Process mining (pp. 3–23). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-662-49851-4_1.

Yakovleva, O., Slyusar, V., Kushnir, O., Sabovchyk, A. (2021). New trends in scientific and technological revolution (STR) and transformation of science and education systems in the paradigm of sustainable development. E3S Web of Conferences, 277. https://doi.org/10.1051/e3sconf/202127706006.

Komova, M. V., Peleshchyshyn, A. M. (2019). Kontsepty filosofii informatsii Luchano Floridi [Concepts of Luciano Floridi's philosophy of information]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury [Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture], 55*, 16–25. https://doi.org/10.31516/2410-5333.055.02 [in Ukrainian].

Khrystokin, H. V., Verkhovtseva, I. H., Slyusar, V. M. (2025). Klasychna, neklasychna i postneklasychna ratsionalnist: strukturna koreliatsiya ta epistemichna vrazlyvist v umovakh kibersuspilstva [Classical, non-classical and post-classical rationality: structural correlation and epistemic vulnerability in cyber-society]. *Visnyk KAI. Filosofiia. Kulturolohiia, 2*(42), 34–43. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026